

Jarzęcka, Joanna

Współpraca naukowa z zagranicą

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 27/1, 229-231

1982

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Mięso, docenci Irena Stasiewicz-Jasiukowa i Małgorzata Terlecka oraz dr Krzysztof Szymborski — na Uniwersytecie Warszawskim; doc. Stanisław Mauersberg i dr Leonard Grochowski — w Wyższej Szkole Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie; dr Barbara Kuźnicka — na Akademii Medycznej w Warszawie; doc. Tadeusz Bieńkowski — w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Olsztynie i na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach; doc. Karolina Targosz — w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej im. Ludwika Solskiego w Krakowie.

4. Krajowe sesje naukowe

Instytut Historii Nauki, Oświaty i Techniki przy współudziale Łomżyńskiego Towarzystwa Naukowego im. Wagów i Muzeum Rolnictwa w Ciechanowcu był organizatorem konferencji poświęconej polskim tradycjom ochrony środowiska naturalnego. Obrady odbywały się w Ciechanowcu i Łomży w dniach 28—30 września 1980 r.

Nawiązując do lat ubiegłych Zespół Historii Kartografii przy współudziale Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Edwarda Raczyńskiego zorganizował w Poznaniu w dniach 10—11 października 1980 r. kolejną, VI Ogólnopolską Konferencję Historyków Kartografii — poświęconą dziejom kartografii miast.

Ponadto pod patronatem Instytutu odbyła się konferencja (Jabłonna, 24—27 września) Międzynarodowego Stowarzyszenia Historii Wychowania analizująca — poprzedzone rozważaniami teoretycznymi i metodologicznymi — wyniki badań nad innowacjami pedagogicznymi w ujęciu historycznym.

Agnieszka Dziurlikowska
(Warszawa)

5. Współpraca naukowa z zagranicą

Kraje socjalistyczne

W ramach porozumienia o współpracy naukowej między PAN i AN ZSRR Instytut kontynuował — wspólnie z Instytutem Historii Przyrodoznawstwa i Techniki w Moskwie i jego oddziałami w Leningradzie i Kijowie — prace badawcze, ujęte w trzech grupach tematycznych: a) Historia polsko-rosyjskich i polsko-radzieckich więzi naukowych.

Celem realizacji prac, podjętych w tej grupie tematycznej, Instytut skierował na wyjazdy badawcze do Związku Radzieckiego dra J. Różewicza (*Polskie środowisko naukowe w Rosji 1900—1918*) oraz mgra Leszka Zasztowta (*Problemy nauki w czasopiśmiennictwie Królestwa Polskiego, 1864—1905*). Nie wszystkie jednak prace z tej grupy tematycznej, ustalone ze stroną radziecką w obustronnie obowiązującym planie roboczym, zdołano wykonać w przewidzianym terminie.

b) Badania nad historią przyrodoznawstwa.

Współpraca w tym członie tematycznym koncentrowała się w roku sprawozdawczym na zagadnieniach z historii kartografii. W celu przeprowadzenia badań w tym zakresie (zebranie materiałów archiwalnych do mapy K. Petheesa z końca XVIII w.) wyjechali do Kijowa: prof. J. Babicz i mgr W. Werner, natomiast do Polski przybyli: prof. A. L. Goldenberg z Moskwy oraz dr hab. C. Kudoba z Wilna.

c) Badania nad historią techniki.

Podobnie jak w pierwszym członie tematycznym, również i w tej grupie tematów współpraca nie przebiegała w 1980 r. według zaplanowanego harmonogramu. I tak do Związku Radzieckiego nie wyjechał z Instytutu żaden ze współautorów lub redaktorów opracowywa-

nej wspólnie przez stronę polską i radziecką pracy zbiorowej pt. *Ogólnoteoretyczne zagadnienia rozwoju techniki i nauk technicznych*; zaś przyjazd jednego z redaktorów tomu z Moskwy na kilka dni (prof. S. W. Szuchardina) był niewystarczający wobec licznych spraw merytorycznych i edytorskich.

W ramach porozumienia między PAN i Czechosłowacką AN Instytut zakończył prace nad realizacją dwóch umów — przewidzianych na pięcioletnie 1976—1980. Partnerem w zakresie pierwszej umowy był Instytut Pedagogiczny im. J. A. Komeńskiego w Pradze (badania nad Komeńskim — rozszerzone o problemy historii oświaty i wychowania); partnerem w zakresie drugiej umowy — Zakład Historii Przyrodznawstwa i Techniki Instytutu Historii w Pradze (problemy nauczania historii nauki i techniki w Polsce i Czechosłowacji). Dla celów badawczych — związanych z realizacją powyższych umów — do Czechosłowacji wyjechały 2 osoby, zaś Polskę odwiedziło wymiennie aż 7 osób. Warto odnotować, iż efektem współpracy w ramach drugiej umowy jest znajdująca się w druku w Pradze obszerna praca zbiorowa autorów polskich i czechosłowackich pt. *Problems of Teaching the History of Science. Studies of Czechoslovak and Polish Historians of Science for the 16th International Congress of the History of Science*, która zostanie zaprezentowana na XVI Międzynarodowym Kongresie Historii Nauki (Bukareszt 1981); jej naukowymi redaktorami są Luboš Nový (Czechosłowacja) i Irena Stasiewicz-Jasiukowa (Polska)*.

W ramach porozumienia PAN — AN NRD, partnerem IHNOiT jest Instytut Teorii, Historii i Organizacji Nauki w Berlinie (*Wybrane zagadnienia z historii nauki, głównie XIX i XX wieku*). Podobnie jak w latach ubiegłych współpraca przebiegała w sposób jednostronny; Instytut w pełni wykorzystał skromne możliwości wyjazdów badawczych do NRD (w roku sprawozdawczym trzy wyjazdy paratygodniowe i jeden wyjazd stypendialny), co znalazło odbicie w wielu większych lub mniejszych pracach, ukończonych w 1980 r. Najważniejszą z nich jest kilkusetstronicowa rozprawa pt. *Organizacje studentów polskich w Lipsku, 1872—1919* — pióra R. Ergetowskiego.

Kraje kapitalistyczne

Ilość stypendiów École des Hautes Études en Sciences Sociales maleje z roku na rok. W roku sprawozdawczym przydzielono już tylko 3 jednomiesięczne stypendia. Skorzystali z nich: prof. W. Voisé — w celu sfinalizowania przygotowywanej książki (*Utopia — czas przyszły w społeczeństwach nowożytnych*); prof. J. Babicz — celem uzupełnienia materiałów źródłowych do planowanej monografii (*Recepcja Geografii Ptolemeusza w XV w.*); doc. B. Jacewski — w celu kontynuacji badań nad tematem: *Warszawski ośrodek naukowy w latach 1918—1939 — powiązania z nauką francuską*. Wyjazdy do Francji odbywają się ponadto w ramach współpracy (umowa międzyrządowa) z Centre National de la Recherche Scientifique. Ze stypendiów CNRS korzysta zespół, pracujący nad edycją (wersja francuska) *Dzieł wszystkich M. Kopernika* (w roku sprawozdawczym — prof. P. Czartoryski).

W ramach porozumienia między PAN i British Academy na studia badawcze do W. Brytanii wyjechały w 1980 r. z ramienia Instytutu 2 osoby. Pierwszy wyjazd wiązał się z szeroko zakrojonymi badaniami nad działalnością techniczną polskiej emigracji XIX w. (dr inż. B. Orłowski), drugi zaś służył studiom nad ruchem towarzystw naukowych w W. Brytanii i Francji oraz nad jego przemianami w XX w. (dr W. Rolbiecki). Poza wyjazdami w celach naukowo-badawczych do W. Brytanii wyjechał — z serią odczytów o pojęciu czasu — prof. W. Voisé; odczyty zostały wygłoszone na uniwersytetach w Lancaster i Exeter oraz w Kings College w Londynie.

Przyznawane Instytutowi corocznie stypendia Rządu Włoskiego (3—4-miesięczne) przypadają z reguły na okres roku akademickiego, zaś wyjazdy na nie następują zazwyczaj w miesiącach

* W chwili oddawania numeru do druku książka znajduje się już na półkach księgarskich (Prague 1981)

zimowych. Tak więc na początku roku sprawozdawczego powróciła z Włoch dr hab. Z. Wardęska, która zakończyła w tamtejszych bibliotekach uniwersyteckich badania źródłowe nt. studiów Mikołaja Kopernika w Italii, zaś z końcem tegoż roku nastąpił wyjazd doc. J. Sulowskiego, który kontynuował kwerendę archiwalną nt. mecenatu naukowego Stefana Batorego.

Poza wyjazdami badawczymi do Francji, W. Brytanii i Włoch należy odnotować wyjazdy osób, skierowanych jeszcze w 1979 r. na studia badawcze do Szwecji (prof. P. Czartoryski oraz mgr M. Golińska-Gierych). Prowadzono kwerendy archiwalne w bibliotekach uniwersyteckich (Upsala, Sztokholm, Lund) w związku z opracowywanym tematem *Biblioteka medyczna M. Kopernika* oraz dokonano weryfikacji materiałów związanych z tomem III *Dzieł wszystkich Kopernika*.

Udział pracowników Instytutu w imprezach naukowych, organizowanych za granicą, był w roku sprawozdawczym znikomy. Jedna osoba została wydelegowana na konferencję zorganizowaną w Budapeszcie przez Węgierską AN i tamtejszy Komitet Historii Nauki i Techniki; obrady były poświęcone problemom rozwoju nauk przyrodniczych i technicznych w Europie Środkowej w okresie 1848—1918 (mgr A. Arendarski). Druga międzynarodowa konferencja, na którą Instytut wydelegował również tylko jedną osobę (dr G. Rosińska), poświęcona była nauce i filozofii XV w.; organizatorem tego zjazdu był Thomas-Institut Uniwersytetu Kolońskiego (RFN).

W roku sprawozdawczym Instytut zorganizował jedną międzynarodową konferencję naukową (Jablonna, wrzesień 1980), w której uczestniczyło 47 osób z zagranicy (z 17 krajów Europy, Azji, Ameryki Płn. i Australii). Podczas czterodniowych obrad rozpatrywano teoretyczną i metodologiczną problematykę badań nad innowacjami w oświacie i wychowaniu w rozwoju historycznym, wskazując na ich niezbędność przy tworzeniu i opracowywaniu współczesnej teorii oraz zasad praktyki wychowania i nauczania. Należy odnotować, że trzej uczestnicy konferencji z W. Brytanii (prof. prof. J. B. Simonowie oraz R. Szretter) poza parodniowym pobylem na konferencji spędzili w Polsce — jako goście Instytutu — dwa tygodnie, zapoznając się z przodującymi ośrodkami kształcenia i wychowania na terenie kraju.

Joanna Jarzęcka
(Warszawa)

6. Publikacje książkowe i wydawnictwa ciągłe

Instytut Historii Nauki, Oświaty i Techniki opublikował w roku sprawozdawczym 13 pozycji książkowych (w tym 4 — techniką małej poligrafii) oraz 4 wydawnictwa ciągłe o łącznej objętości około 513 arkuszy wydawniczych.

W serii „Monografie z Dziejów Nauki i Techniki” Ossolineum wydało tom CXXII (Krzysztof Szymborski: *Relacje teorii i eksperymentu w genezie fizyki kwantowej*. Gdańsk 1980, 15 ark. wyd.). W pracy tej przedstawiona jest geneza fizyki kwantowej i dzieje jej wczesnego rozwoju (do 1913 r.) — jako proces będący rezultatem wzajemnego oddziaływania badań eksperymentalnych i teoretycznych.

W serii „Monografie z Dziejów Oświaty” Ossolineum wydało drukiem tom XXIII (Kalina Bartnicka: *Działalność edukacyjna Jana Śniadeckiego*. Gdańsk 1980, 36,5 ark. wyd.). Praca przedstawia sylwetkę uczonego i pedagoga, organizatora oświaty i nauki na przełomie XVIII i XIX wieku. Ukazuje zasadnicze problemy reformy szkolnej Komisji Edukacji Narodowej, ich żywotność i przekształcenia na początku XIX w. dzięki człowiekowi, który wraz z Komisją pracował nad reformą i jej osiągnięciami. Tom XXIV — jest to praca Tadeusza Bieńkowskiego: *Komeński w nauce i tradycji*. Gdańsk 1980 (8 ark. wyd.). Książka składa się z kilku-nastu oddzielnych studiów, poruszających najmniej znane i zbadane dziedziny działalności naukowej i literackiej Jana Amosa Komeńskiego. Tom XXV (Irena Szybiak: *Nauczyciele szkół średnich Komisji Edukacji Narodowej*. Gdańsk 1980, 15,5 ark. wyd.) zawiera wyniki badań nad stanem nauczycielskim (zawód, środowisko, krzepnięcie grupy zawodowej nauczycieli w czasie reformy KEN).